

Locuint'a Redactorului

si
Cancelari'a Redactiunii
e in
Strat'a Moraviloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decat u numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „

Pentru Roman'a
pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Inscritiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a tim-
brale pentru fiesoc-care publica-
tiune separatu. In locul deschis
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pentru Tofaleni.

I. On. D. Demetriu F o g a r a s i sen. ni tramite spre publicare urmatori'a colecta, ce s'a facutu prin staruint'a Dlui Ladislau P o p u, jude cerc., pentru ajutarea celoru 300 suflete nenorocite d'in Tofaleu si s'a tramisa la comitetulu respectivu d'in Tergulu Muresului: Ladislau Popu, jude cerc., in Cristioru 4 fl.; Josifu Piciu notariu com. in Bradu 2 fl.; Simu Miltonu jude com. in Bradu 2 fl.; Stefanu Szakats, notariu com. in Cristioru 1 fl.; Joanu Leob parocu in Blasieni 1 fl.; Stefanu Verzariu jude com. in Dupa-Petra 1 fl.; Ite Ursu jude com. in Stanis'a 1 fl.; Ionu Marcu jude com. in Buciesiu 50 cr.; Toderu Clesiu jude com. in Mesteacanu 1 fl.; Georgiu Lupesa, jude com. in Valea-Bradu 1 fl.; Ignatiu Fejer jude com. in Cristioru 1 fl.; Omete Janes jude com. in Seratielu 50 cr.; Moise Ciocanu parocu in Blasieni (Valea-Plaiu) 1 fl.; Avramu Craciunu parocu in Stanis'a 1 fl.; Avramu Craciunu parocu in Stanis'a-Valea-Satu 1 fl.; Joanu Gligoru parocu in Dupa-Petra-Valea-Satu 1 fl.; Davidu Stiavu not. com. in Buciesiu 1 fl.; Mateiu Costanu jude com. in Zdraptiu 1 fl.; Petru Simedria jude com. in Blasieni 2 fl.; Ioane Ungu diurnistu in Cristioru 1 fl.; Nic. Simulescu jude com. in Mihaleni 50 cr.; mai multi locuitori economi d'in Mesteacanu 3 fl. 30 cr.; d'in Valea-Bradu 5 fl. 50 cr.; Comuna Blasieni 10 fl. 80 cr.; Com. Mihaleni 2 fl. 40 cr.; com. Bradu 6 fl. 10 cr.; com. Dupa-Petra 6 fl.; com. Stanis'a 5 fl.; com. Vac'a 5 fl. 70 cr.; Ioanu Manea parocu in Vac'a 2 fl.; J. Loos not. com. in Vac'a fl.; Anna Lupesa economu in Vac'a 40 cr.; Petru Manea economu in Vac'a 20 cr.; Nic. Rusu economu in Vac'a 70 cr.; suma totale 74 fl. 60 cr. v. a.

II. Prin staruint'a Dlui V. Tergovetiu, investiatoriu in Siciu, s'au adunatu pre sem'a Tofaleniloru urmatori'ele contribuii maranimoase: Petru Dragosiu parocu rom. gr. cat. 1 fl. 35 cr.; Vasiliu Tergovetiu 1 fl., Pelagia Tergovetiu nasc. Sigmirianu, investiatoresa, 45 cr.; Teodoru Bolduti jude com. 1 fl.; Mihaiu Cordisiu economu 1 fl.; Georgiu Flore Pasica economu 1 fl.; Iosifu Rusu economu 20 cr.; Dem. Geti economu 20 cr.; Cost. Geti economu 10 cr.; Gavrielu Chisiu curatoru prim. 40 cr.; Gavrielu Dobanu econ. 40 cr.; Stefanu Hendea, econ. 10 cr.; Gavr. Pasica alu Pintei, 16 cr.; Ionu Cordisiu alu Costei 9 cr.; la olalta, substragundu-se speselo postali, 7 fl. 20 cr. v. a. Se voru tramite la locul menitu.

Projectulu de lege pentru organizarea municipieloru.

II.

(L. I.) Dupa-ce demustraramu in numerulu trecut, ca municipiele seu juridictiunile d'in Ungari'a, pana la anulu 1848, erau, — celu putienu in sensu aristocraticu. — nisce institutiuni poternice constitutiunali, proviedute cu drepturi emininti de autonomi'a cea mai ampla, si ca legislatiunea reformatoria d'in an. 1847/8 a suscepitu, in privint'a organizarii definitive a municipieloru si juridictiuniloru, in articulu XVI. principiulu: ca institutiunile comitatense au de a se reforma si organiza pre bazea reprezentatiunii poporului, adeca pre bazea democratiei, sustienendu-li-se tote acele drepturi autonome, cari se mai potu exercita si mai potu susta pre langa regimulu parlamentariu, si, dupa ce aretaramu, si d'in punctulu nostru de vedere natiunalu, ca institutiunile municipale, in forma loru de astadi, carea nu este decatu unu mixtum compositum fiertu si decoptu prin multe influentie si impregiurari nu numai contrarie, ci suprematisatorie, ba chiaru malitiose, — nu potu se multumesca nece decatu interesele nostre natiunali, ba nece cele locali, ca-ci pre candu de una parte, in reprezentatiunea comitatelor natiunalitate sunt paralisate de totu felulu de elemente si dispusetiuni contrarie dezvoltarii loru, asie ca nece ca mai potu resufu: pre atunci de alta parte, nu li se da nece chiaru cea mai debila garantia, ca interesele loru particulari se voru administra prin cutare guvernare blanda si populare, — noi romanii amu ave, d'in capulu locului, celu

mai mare motivu de a ne bucura, daca guvernulu tieriei, prin ministrulu seu de interne, ar' voi a organiza municipiele d'in tiera, preste totu, pre bazea principiului reprezentatiunii poporului, de ora ce acestu principiu e si alu nostru strabunu, si de ora-ce nece unu poporu d'in Ungari'a nu astepta cu mai mare sete drepturi de autonomi'a, populari si liberali, decatu poporulu romanu, preste care trecura secle intregu de subjugare si care, in seclulu alu XIX-le, seclulu luminei si alu libertatei, s'ar' scuti fericitu daca i-s'ar' redá drepturile sale originarie, sub a caroru egida ar' poté repará mereu, prin poterea sa propria, tote scaderile starei sale sociali, carea nu d'in vin'a sa propria, nece pentru ca poporulu romanu n'ar' fi dora aptu spre una dezvoltare mai rapede, ci numai, — si acest'a o potemu spune francu, — prin influentie straine si inimice dezvoltarii sale, a ajunsu acum se fia deplorabila si, Domnedieu scie, nu va deveni candu va si desperata.

Inse, ce se vedemu si ce se audimu?

Guvernulu, in projectulu seu pentru organizarea municipieloru, s'a abatutu de totu de la principiulu enunciatu prin legislatiune in anulu 1848; de la principiulu, pre care totu magiarulu si tote diurnalele loru lu buciama in lumea larga: ca ei voiescu democrati'a pura, ei voiescu reprezentatiunea poporului in tote ei, numai ei, voiescu a multumi natiunalitatele, pre sororile loru dulci d'in patria, nu prin nisce paragrafi de lege de natiunalitate, — cea ce n'ar' poté idestuli decatu pre birceati, pre omenii absolutismului, si cea ce n'ar' insemna alt'a decatu a crea totu atatea mumi fara vietis, fara spiritu, — ci prin institutiuni liberali, democratice si moderne, prin institutiunile civilisatiunii, prin lafrea libertatei civili, si, Domnedieu scie, prin mai ce!

Eta dara, Dnulu ministru Rajner ni presinta projectulu seu de organizarea juridictiuniloru, in 94 de paragrafi, destui la numeru, atatu pentru a intari catu si pentru a sterge tote drepturile municipale.

Se cautamu acum, in genere, ce insemna organizarea municipieloru, dupa projectulu Dlui ministru Rajner.

In acesta privint'a ar' trebui se lasamu, ca se vorbesca numai projectulu insu-si, fiindu convinsi ca, daca ori-cine, — care mai posede ce-va sentiu democraticu, — i ar' audí primulu cuventu, si ar' asupa numai decatu urechile cu ambele palme, ca se nu fia silitu a audí maltratarea si tarcirea la pamentu a totu ce se pote numi principiu democraticu si spiritulu liberalu; noi inse, luandu ni de detorint'a a face cunoscuta, ori si cum, esint'a acestui projectu, suntemu nevoiti a ne ocupa putientelu de dinsulu, cu atatu mai vertosu, ca-ci credemu ca publiculu nostru cetitoriu inca lu va fi frundiaritu in originalu, celu putienu d'in curiositate, avendu totodata ocaziunea d'a nu se poté mira in destulu de decadint'a liberalismului guvernului magiaru.

Inainte de tote inse, aflamu cu cale a reflecta, ca si acestu projectu, asemenea celoru-lalte projecte ministeriale, este recomandatulu corpului legislativu prin una espunere seu motivare, carea inse, in unu modu neusitatu, este mai atatu de lunga ca insu-si projectulu, cea ce, daca amu voi se fimu malitiosi, ne ar' constringe se dicemu: ca marfa rea, ca se aiba incatu-va cautare si trecere, trebue se fia multu si tare recomandata.

Domnulu ministru, in motivarile sale, recunosce de locu la inceputu, ca cestiunea, de carea se ocupa projectulu seu, este de totu grea ca-ci, dice Dsa, este vorb'a, ca autonomi'a municipale de pana acum se se asimileze cu guvernarea parlamentaria si respunditoria. E da, ai totu dreptulu, Dle ministru; cestiunea este grea ca-ci, nu incapa in doielu, autonomi'a municipale trebue asimilata cu guvernarea parlamentaria; inse logic'a sanetosa nu pote trage nece decatu d'in acesta propusetiune consecint'a, ca trebue nesmintitu se te abati de la principiulu democraticu, de la reprezentatiunea poporului, si se puni in vietia principie condamnate de tota lumea democratica si adoptate numai

de regimele absolutismului, aristocratismului si ale centralisatiunii, precum se va face la noi; ca-ci atunci, de a buna sema, singuru ti-ai facutu cestiunea asié de grea si, in consecintiele deslegarii sale, ea va deveni, credemu noi, multu mai grea.

Inse noe ni vine la socotela a mai crede ca, dechiarandu problem'a sa de grea, Dlu ministru ascunde de totu alta-ce in cugetulu seu, cea ce inse ese d'intre sirele projectulu seu tocmai asié la lumina, ca treba celuia ce voiá se vinda mti'ta in sacu; tote i mergeau bine, numai ghiarele mti'tei i-au stricatu turgulu. Onore dara sinceritatei directe si indirecte! ca-ci se aflara destule organe guverniali, cari ni spunu pre facia, ca Dlu ministru a trebuit nesmintitu se asude multu si lungu, pana ce compuse in 94 paragrafi projectulu seu de lege celu greu, prin care se statoresce supremati'a si domnirea magiarismului preste tote cele-lalte natiunalitati d'in tiera, si ca ar' fi fostu orb'a cea mai intunecata d'in partea guvernului, daca s'ar' fi timentu mortisiiu de institutiuni democratice si liberali, cari aru radica, aru cultivá, aru fericí si pre cele-lalte natiuni, spre detrimintulu magiarismului, etc., etc., tote in logica minunata!

Scimu si suntemu dedati a respecta convictiunile fia-carui a; dar' ierte-ne ori-cine, fia chiaru ministru omnipotentu, se-i spunemu si noi pre fatia, ca legea trebue se aiba base morale ca-ci, daca nu o are, inceta d'a fi considerata de lege umana, ea devine atunci numai una mesura simpla, carea nu pote ave mai multa valoare decatu cata i intinde poterea bruta si nepotismulu; deci, petrunsi de acesta convictiune, suntemu constrinsi a dechiará projectulu de lege de sub cestiune, — d'in caus'a ca, precum se buciama prin diurnalele semioficiose, organizarea juridictiuniloru in forma projectata are de scopu: suprematisarea natiunalitatiloru si egiemoni'a magiarismului, cea ce nu se demintiesce de catra nece unu diurnalu guvernamentalu, — d'in acesta cauza, dicemu, suntemu constrinsi a dechiará projectulu de lege alu ministrului de interne, in terminii cei mai blandi, de unu opu immoralu, in sensulu strinsu alu cuventului.

Ca aceste organe vorbescu ele ore adeverulu, seu ca numai blecatescu, dupa datina, si ca ore voiescu ele si guvernulu magiaru a constringe pre omenii loru prin una lovitura indirecta, ca se se faca instrumente orbesi mute spre unu altu scopu, ca adeca se se introduca in guvernarea si administrarea tieriei una centralisatiune perfecta, egale cu omnipotint'a ministeriale, cea ce se afla, fara in doielu, in projectulu de lege, — nu vomu discuta, pentru ca pre acestu terenu ne amu abate pre departe, si, in fine, amu ajunge si aci la resultatulu forte naturalu, ca centralisatiunea si omnipotint'a ministeriale sunt indreptate, in prim'a linea, contra intereselor si dezvoltarii natiunalitatiloru nemagiare.

Nu vomu cerca mai departe nece ace'a ca atunci candu Dlu ministru, — motivandu dispusetiunea projectulu seu, prin carea se introduce in comitatu reprezentatiunea dupa dreptulu seu, mai bine, dupa nedreptulu virulu, — se esprime, ca acesta o pretindu correlatiunile specifice ale Ungariei, intielesu-a elu ore natiunalitatele seu. ba? pentru ca aceste correlatiuni se potu pricepe si in susu si in diosu. Dlu ministru facea mai bine, dupa parerea nostra, daca ni spunea francu si chiaru, cari sunt aceste correlatiuni inspaimentatorie, ca se nu ni dee ansa la explicatiuni sinistre, ca-ci, vedi, lumea intrega cugeta, ca sub espressionea ministrului: „relatiuni specifice“ nu se potu intelege decatu natiunalitatele nemagiare, ba noi mai adaugemu inca correlatiunile cele in susu seu in latere, d'in colo de Leit'a catra Vien'a, unde, tocmai ca si la noi, mereu-mereu se centralizeza tote poterile in manele ministeriului, se suprematizeza totu ce nu e austro germanu si se stergu drepturile autonome si istorice nu a le comitatelor, ca-ci nu le au de feliu, ci ale provinciiloru negermane. Inse tote aceste combinatiuni aru trece preste

marginile sujelului nostru; in această privință facă și fie care concluziunile sale. Din parte-ne, revenindu la temă noastră strictă, vomu cercă a discută in numerulu viitoriu esinția sêu meritulu proiectului de lege, tractandu-lu si in specialu.

Consecinție.

Dinariulu „Albin'a“ finesce articolulu sêu: Libertatea bisericelor in Ungaria si in părțile ceise anessara, publicatu in Nr. sêu 43, asié: „Natiunea romana are doue biserice. Binele nostru cere sê esista amendou, si amendou romanesc. Numai fiindu doue, se pote incinge o rivalitate nobila intre ele pre calea desvoltari morali si intelectuali a natiunei romanesci. Avemu lipsa de această rivalitate, pentru că dins'a accelereza (intârzie, grabesce) mersulu.“

Ce'a ce este justu in aceste linee, este că natiunea romana are doue biserice, adica un'a greco-orientale, ce'a-l-alta greco-catolica. Era d'in cele-l-alte ratiunamenté a le diariului „Albin'a“, trebuie sê tragemu nesmintitu armatoriile consecinție: că este mai bine, dacă una natiune are doue convingeri religioase decât un'a, si, prin urmare, dacă este despicată in doue parti, pre ori-ce terenu (că-ci nu scim, pentru ce sê se faca exceptiune pre terenu baserescu); că strainii ni au voitit binele candu, pre terenulu baserescu, ni a desbinatu in doue laturi; că, dacă: „numai fiindu doue baserese romanesci, se pote incinge o rivalitate nobila intre ele pre calea desvoltari morali si intelectuali a natiunei romanesci“: apoi urmeza că, fiindu trei, patru, cinci, siese, siette, optu baserese romanesci, s'ar' incinge una rivalitate si mai nobila intre ele pre calea desvoltari morali si intelectuali a natiunei romanesci; că, atunci, această rivalitate, de totu nobila, ar' accelera si mai tare progresulu nostru; că, in fine, sê avemu grige, ca cine-va sê nu ni rapasca binele si fericirea de a fi desbinati in doue baserese, că-ci atunci nu ar' mai fi ri-

v alitate nobila intre noi, ci că, d'in contra, sê ne nesimim a ne desbină inca in vre-o diece baserese, că ci atunci rivalitatea intre noi ar' deveni multu mai nobila, si progresulu nostru ar' fi acceleratu de diece ori mai multu.

Eca unu dinariu romanu, care sustiene pre facia, ca-ci nu credemu sê o pota face si in ascunsu, ca principiulu „divide“ aplicatu la natiunea romana, este unu bine; că rivalitatea nobila intre noi nu se pote nasce decâtu numai avendu doue baserese; că, dacă amu fi intr'uniti in una singura basereca, această ar fi unu reu pentru noi, că ci in acestu casu celu multu amu poté sê stagnamu, dar' sê inaintamu, nece vorba; éca, in fine, unu diurnalu romanu care, sub pretestulu de „rivalitate nobila“, sternesce sentimentulu desbinari religioase in sinulu natiunei romane. Ce? diariulu „Albin'a“ se departa chiaru si de spiritulu evangeliului, care voiesce armonia, contielegerea, concordia fratiesca, ér' nece decâtu desbinarea, disolutiunea si discordia, producte ale „rivalitatei nobile“ a diariului „Albin'a.“

Intr'adeveru, diariulu „Albin'a“ ne invetia la unu miserabilu bine, la una miserabila rivalitate, la una miserabila accelerare a mersulu nostru: noi ni intorcemu facia cu indignatiune de la aceste principie periculoase si funeste pentru consolidarea nostra natiunala. Nece că pricepemu motivulu pentru care „Albin'a“ afirma că: „Binele nostru cere, ca sê avemu doue baserese“, dacă numai n'a voitit sê se lingusiesca cui-va. Inse este ore cuyintiosu, ca unu diurnalu romanu sê se lingusiesca pre cont'a desbinari nostre religioase si pre cont'a unei rivalitati nobile (!), ce ar' pureda d'in această desbinare carea, dupa „Albin'a“, este receruta de binele natiunei nostre? O! „Albin'a“, care voiesce „rivalitate nobila“ d'atunci, că binele nostru cere, ca tote sectele nenumerate ale arianilor, nestorianilor, anabaptistilor, monoteletilor, quaeckerilor, hussitilor, nazaretilor, sabatarilor, — si tote altele câte nu ni vinu in minte. — sê esista in sinulu natiunei romane, că-ci atunci „rivalitate nobila“, ce o doresti, ar' avé unu

ferenu mai largu, ca sar' incinge mai tare si ar' accelera mersulu nostru către cea mai sigura peritiune, tiera „rivalitatei nobile“ a tale!

Ionu Poruti.

Dogm'a infallibilității si beserec'a romana de ritulu greco-catolicu.

(O.) Alea jacta est. Intru adeveru pap'a n'a glumitu cu infallibilitatea sa, si sê vedi minune: ce nu a potutu succede lui Grigoriu VII, care domniá chiaru si preste imperatii cei mai potentici, sê fia rezervatu lui Piu alu IX, a o realitate acum'a, candu tote poporele lupta, mai multu sêu mai putienu, pentru libertate, carei-a, precum se vede, nu i este permis a se incubá in Vaticanu. Si ore pentru ce? De siguru, nu pentru că dora acestei-a i-ar' lipsi fructele binefacatorie si salutatie, nu; ci alt'a este bub'a carea neliniesce pre santia sa pap'a Piu alu IX si pre santii parinti. Domnirea, si éra domnirea, această tulbura pacea, liviscea si anima santului parinte; ea lu face sê caute si in venitoriu, dacă voiesce sê fia si d'insulu insiratu intre santii cei multi, adorati de tote poporele; ea lu indamna a pasi mai energicu, respective a luá in mana toiagulu spre a invetia turm'a sa blandetia, si a nu o lasá sê fia sedusa si imprasciata de lupii rapitori; ea i sioptesce cu cuvinte dulci si farmecatorie că, dacă nu se va pune stavila desvoltarii libere a poporeloru, va fi alungata de pre tronulu d'in Vaticanu, că ci venindu poporele la consciinta de sine, nu se voru mai lasá sê fia mênate cu maciuc'a la limanulu fericirii, ci si voru crea-o ele inse-le.

Si ce sê vedi? Aceste siopte magulitorie avura rezultatulu lor, că-ci Piu alu IX, incung'uratu de gloria vechiloru pontifici, exprima cuventulu finale: „Voiu sê fiu infalibilu“, si această a fosu suficiente, pentru ca conciliulu, la porunc'a marelui sêu magistru, sê pasiesca la grandiosu si marit'a opera, carea, intru adeveru, i-va servi numai spre rusine si batujocura, éra pre popore le va implé cu ingrigire pentru desvoltarea si venitorulu lor.

FOISIORIA.

Cercetari fiziologice si clinice

asupra

Nicotinei si tutunului,

De Dr. Blatin. Paris 1870.

(Fine.)*

Nicotismulu acutu. Acel'a, care pentru prim'a ora apropia una tigara de buzele sale, ingalbence; una salivatiune abundanta imple gur'a sa. Una dorere de capu insuportabile survine; coprinu de ametiela, se elatina ca unu omu beatu; si casuri rari, pote chiaru cadé, presintandu simptome de congestia cerebrale si paralisia momentana. Bataiele animai se rarescu intr'unu modu sentitoriu; cele-l-alte efecte descrise mai susu, revinu acompaniate de altele nu mai putienu urite. Consecințiile acestora accidente potu fi si mai funeste, candu nicotina este intrabuintata in dose mari, ca medicamentu internu, precum se usá alta-data in medicina. Autorulu citéza, pre langa alte casuri, moartea poetului Santeniil, care mori d'in cauza tabacului, d'intr'o tabatiera, versatu intr'unu tésu de cafea in cas'a marelui Conde.

S'a vedutu copii juveninai prin nicotina, numai că au absorbitu fumulu d'intr'unu ciubucu sêu lulea vechia (arsa); doue casuri d'intre numerocele citate de doctorulu Blatin sunt de aginsu spre a vedé aceste efecte. Unu teneru de 14 ani d'in orasiulu Duley (Francia), voidu a-si alina dorerea ce-i causá unu dinte, fumá unu pachetu de tutunu, de 15 bani; in urma cadiu fara conosciinta si apoi mori. Unu vieriu, ca sê castige unu pariu (ramasiagu), fumá 25 pipe intr'una di; ametiela, versaturele si lesinulu fura consecințiile pariului. Optu-spre-diece lunde dupa această, totu se resentiá de ceea ce facuse.

Ametiela ce o sente fumatoriulu, la inceputu, are ca cauza efectele nicotinei tutunului asupra creerului. Lips'a de sange in interiorulu ori carui organu, lu slabesce si lu pune, prin urmare, in imposibilitate de a si implini functiunile sale. Astu-felu se intimpla si creerului; primindu putienu sange nu-si face detorfa pre deplinu; bolnavulu incepe a perde conosciinta objectelor ce-lu impresora; strainu la ceea ce lu incungiuara, face; cele mai mari silintie, pentru a aduna ideele sale cari fugu. In acestu timpu, organele sentiurilor i-transmitu impressiunile cele mai insielatorie. I-se pare că totulu se intorce impropriu-si, dacă inchide ochii, audiulu si totu corpulu sêu primescu aceste invirtiri ilusorie. Dupa maladie lunge, in timpulu carora sangele a scadiutu, omulu sente acele-a si efecte; d'in lips'a sangelui, omulu nu primesce de cătu portiuni

de impressiuni sêu de miscari, de aceea nu se pote sustiene singuru si adese ametiesca de slabiciune.

Rari sunt acei incepatori cari in primele dile ale fumatiulu sê nu fi si varsatu. Fumulu lucreza asupra nerviloru plamanului, adica asupra nerviloru vagi, cari apoi transmitu impressiunea stomacului. Efectulu contrariu se intimpla, candu doctorulu dandu unu vomitivu (substantia care determina varsatura), determina esirea materiiloru gramadite in plamani sêa in vesiculele lui, numite bronii. Tote aceste accidente provinu d'in această, că una parte d'in nervii nostri, numiti involuntari, remanu fara conductorulu lor, creerele, sub actiunea nicotinei, de aceea abie si indeplinescu misiunea lor, pana ce, in fine, reintorsu la sine, conductorulu reie cárm'a momentanu lasata.

Nicotismulu chronicu. Actiunea exercitata de tutunu in timpu indelungu, determina accidente cari se producu la époce nedeterminate; astu-felu schimbarea de vietia sêu de regimu, o bola ore-care va desceptá actiunea nicotinei, care s'a gramaditu in tote părțile corpului ca intr'unu magazinu si care nu ése la ivela de cătu candu acestu magazinu s'a implutu. Astu felu dr. Morin, citatu de autoru, analisandu plamanii si ficatulu unui omu mortu, in etate de 70 ani, care prisase pana in cele d'in urma momente ale vietiei sale, a grasitu o substantia, care nu éra altu ce-va de cătu nicotina sêu esentia de tutunu. Fumandu sêu prisandu, gramadimu această substantia fara neci unu profitu. Dámu asiá unui mimicu care va fi stapanulu nostru, si care la unu momentu datu si-va manifestá asupra-ne actiunea sa veninosa.

Experientie efectuate asupra a trei cáni nutriti cu alimente amestecate cu tabacu, au aretatv, in modulu celu mai claru, experimentatorului, sîrulu de efecte studiate asupra omului. Mai antáiu circulatiunea se activá, in urma se faceá mai incetu, mergundu slabindu-se; digestiunea si respiratiunea se faceau cu mare anevointia. Gur'a si inghitorea (pharynxulu) érau atátu de uscate, in cătu animalulu nu mai poteá nici inghiti. Gingile érau chiaru atacate; dintii se elatinau si cadeau precum de asemenea si perii. Pleopele se inflamara in atátu, in cătu lumina éra necontentiu acoperita cu materie secretate de d'insele. In fine morira.

Brigit'a M. morarésa, observata de dr. le Briet, se maritá de doue ori, si avú cinci copii; unulu d'in ei, acel'a pre care muma lu iubeá mai multu, mori. D'in această perdere romase neconsolata; spre a goni această intristare si a dá o alta directiune ideelor sale, cari necontentiu o reportau către acelu-a si lucru, ultimele momente ale fiului sêu, improspetandu astu-felu nisce suveniru totu-de-un'a triste, de cari omulu se desparte anevointa, contractá obiceiulu tutunului; lu fumá, lu prisá sêu mestecá, ca marina rii, dupa cum i venia. Costulu acestui obicei éra de doui lei nuoi pre luna. La sosirea doctorului, această nenó

rocita, care usase de tutunu putienu timpu, éra intr'o stare anevointa de descriu; vocea i-érá stinsa; anima abie bateá, vederea i-érá stinsa si inghitirea i-érá imposibile; abie respirá; tote organele érau adormite sub influentia tutunului; in fine moartea sosi. Candu tutunulu este absorbitu in mare cantitate, efectele sale sunt fatale.

Dacă pre langa cele-l-alte inconveniente ale fumatiulu, nu amu considerá de cătu efectele ce produce asupra glandulelor salivarii si asupra membranei mucoase, care captusiesce interiorulu gurei, activandu esirea salivei (scuipatu), pre care fumatorulu o aranca intr'unu chipu monotonu si deasagrabilu, dacă, d'icu, nu ar' resultá de cătu acestu obicei uritu, ar' fi de aginsu sê desguste pre ori ce fumatoriu. Adesea inflamatiunea de la gingie se comunica si la urechi; de aci o sensibilitate estr-ordinaria a acestui organu si o predispositiune, a reei la cea mai mica schimbare de temperatura.

Pre buz'a de josu si la basa nariiloru, nasou, de multe ori, nisce bube pre cari doctorii le numescu epitheloma sêu cancer (schiros) alu buzeloru. Ele provinu d'in caldur'a necontentita la care sunt supuse buzele si mai cu sema, d'in presiunea necontentita a buzei de josu asupra arcadei dintiloru, de aceea numai această d'in urma este efectata. Unu doctoru d'in Barcelon'a, operatu de unu medicu francesu Buisson, declará, că bubele de la nările nu aveau alta origine, de cătu obiceiulu ce aveá de a scote fumulu pre nasu. Femecele fumeza multu mai putienu ca barbati, de ace'a d'in 70 casuri de epitheloma ale buzei de josu, siese numai s'a observatu la femece. De la nări inflamatiunea se intinde si la ochi, afectandu intr'unu modu sensibilu vederea fumatoriului.

Nu vomu mai vorbi, dice dr. Blatin, de cătu in trecátu de inflamatiunea gingieloru, care se eterniza sub influentia tutunului; de dintii desgradinati, mardari si negri, cari se macina prin bucatiele cu mirosu displacutu; nici de acea resuffare urita, de tota acea gura in fine, adeveratu focariu nesuferitu, care face d'in fumatoriu si mai alesu d'in mestecatoriulu de tutunu o fiintia respingutoria.

Tusa cea seca, sêu hem cum o numescu Englesi, cari se observa la fumatori, si care provine d'in trebuintia de a expectora o saliva ce nu esista; ragusiela ce au demanetia fumatorii si care se continua de multe ori si preste di, nu sunt ore, dupa cum o crede dr. Layock, unu efectu alu bólei laringelui (organulu vocai), provenita d'in abusu de tutunu, mai alesu că nu se observa de cătu la fumatori. Omulu devine sclavulu acestui obicei; caracterulu sêu se resente de d'insulu; lips'a unei tigari lu neastimpera, lu neliniesce; unii credu chiaru, că fumatululu tiene locu si de mancare. Atátu de multu este

*) Vedi Nr. 43 alu „Fed.“

Asie d'ara dogm'a infallibilității este pusă la ordinea zilei și sântii părinți fieru, în sudorea feței lor, vorbiri cari de cari mai iesuțice, nesuindu-se a documenta, ce siervitu bunu și salutaru voru aduce ei omenimei, aruncandu-o de nou în catenele despotismului beserecescu, pentru ca estu modu, desemnandu i cerculu de miscare și activitate, sê o pota teref dupa sine.

Romanulu dîce, că nu existe reu, care sê nu si aiba și partea sa cea buna și intru adeveru, acêst'a nu se pote neci decăt negă; că-ci precandu contrarii desvoltării libere și inimicii omenimei amenintiau cu perire, și nimicire fundamentulu pre care salvatoriulu lumii și alu omenimei si-a întemeiatu besereca sa, dîcu, precandu acêsti omeni feroci și despoti s'au fostu conjuratu contr'a carității, iubirei și blandetiei omenesci, amenintiau cu totu felulu de censure pre acci-a, cari aru cuteză a li se opune, atunci se ivira, printre norii cei negri și anuțiatori de fortune grele, nescie luceferi, a caroru-a lumina petrunse până în cele mai departate anghiuiri ale lumii, vestindu omenimei, că ea nu este izolata față de uneltirile contrariilor sêi. Acêsti luceferi, acêsti amici ai carității și iubirei omenesci, acêsti binevoitori ai omenimei și desvoltării sale libere sunt opusetiunea conciliului d'în Rom'a, sunt adeveratii reprezentanti și membri ai omenimei. Cine nu cunosc si cui nu i-a venitu la audiu abnegatiunea și marca resoluțiune a lui S t r o e s m a y e r, episcopulu d'în Diacovaru, și a episcopulu d'în Orléans, D u p a n l o u p, manifestate în conciliulu d'în Rom'a, în midiloculu celoru mai mari inimici ai umanității și demnității omenesci? Cine nu a auditu de logic'a și puterea argumentelor cu cari acêsti bravi anteluptatori besericesci au combatu și combatu monstruos'a idea a infallibilității? Intrebati chiaru și pre cele mai departate popore d'în desertele Africe, d'în muntii Asiei, intrebati chiaru și pre negrii Americi și pre fiii Mecsiculu, si ei vi voru exprime cu superbia numele acestoru luceferi neperitori.

Dreptu acê'a, fiindu pré cunoscuti acêsti barbati nu numai la Romani ci și la tote poporele

d'în lume, de asta data nu ne vomu ocupă de faptele și vorbirile lor, prin cari protestara, în numele umanității și alu institutiunilor besericesci, contr'a despotismulu ruginitu alu unui moritoriu, ei mentiuandu, că sub flamur'a luptei umanitare și a libertății cugetulu vedemu înșirati mai multi capi beserecesci, precum: arceiepiscopii d'în Vien'a, Prag'a, Parisu, Antiochi'a, Tuam, și alti mai multi episcopi și arceiepiscopi, cu bucuria luăm'u actu, că între membrii opusetiunii vedemu și pre Prea Sântele lor episcopulu Oradei-Mari, I o s i f u P a p p S z i l a g y i și pre arceiepiscopulu și metropolitulu romanu de Alba-Iuli'a, dr. I o a n u V a n c i a. Ni pare forte reu, că nu potemu publică vorbirile acestoru capi beserecesci romane gr. cat. că-ci, grăcia uneltirilor iesuțitoru, forte putienu se stracura în sal'a consultărilor. Acê'a ce scim'u este, că ambii capi beserecesci au vorbitu contr'a infallibilității. Celu d'antăiu cu reserva, éra P. S. S. Vancia sinceru și d'în anim'a poporulu. A nume, P. S. S. Ioanu V a n c i a spuse francu, că numai una parte neînsemnata a natiunei romane d'în Ungari'a și Transilvani'a profesaza relegea greco-catolica, și că, dacă se va enunță dogm'a infallibilității, Prea Sânt'a sa vede periclitata uniunea cu besereca Romei. Estu modu a vorbitu pastorulu romanu, și cud'insulu a vorbitu natiunea romana de relegea gr. cat.

Inse sê nu creda nimene, că dora lupt'a opusetiunii va avé rezultatulu doritu, nu; d'în contra, preste putienu lumea se va trefi cu una a optu-a minune, carea de asta data nu va fi produsa neci de Seniramide, neci de alti farmecatori, ci de capulu beserecesci d'în Rom'a, de pap'a Piu IX, proclamandu-se infallibilu. Si ce va sê dîca infallibilitatea. Neci mai multu neci mai putienu, decăt u c a c o n c i l i u l u a l u 2 0 l e a r e s t u r n a t u c u t o t u l u b e s e r e c a c a t o l i c a d e p a n a a c u m a s i c a i n l o c u l u d o c t r i n e l o r u s a l e a r e s e p a s i e s c a v o i n t i a n e r e s t r i n s a a p a p e i. C e a c e o r d i n e z a p a p a, e d o g m a; e s t e d e s t u l u d a c a e l u d i c e: „Asie mi-place.“ Libertatea consciinței va fi, dupa conceptulu papei, „stupiditate nebuna“ și libertatea pressei „superstitiune pestilenta.“

Credemu a fi superfluu se înșirăm'u tote periclele cîte resulta d'în acêsta dogma monstruosa pentru besereca nostra de relegea gr. cat., ci fiari permisu a mentiuă, că Romani greco-catolici au una besereca natiunale ca și cei de relegea greco-orientale, și fiindu lovita un'a, este atacata și ce-a-lalta, cu alte cuvinte, lovindu în besereca, e atacata natiunalitatea. Pote, chiaru acêstu periclu ne va convinge, că n'a fostu și cã nu este nece unu bine pentru natiunea romana, ca se aiba d o u e b a s e r i c e.

(Bibliografia.) „La Transilvanie et son union forcée avec la Hongrie“ este titulu unei brosiurite, aparuta în limb'a francesca, la Parisu. Domnulu P e r i e t i a n u B u z e u este autorulu acestei brosiure, carea face cunoscuta cestiunea Transilvaniei întregi lumi civilizate, și mai vertosu fratiloru nostri francezi, între cari putieni sunt cari sê aiba ce-va cunoscintie basate despre starea nostra, adeca a Romaniloru de sub sceptrulu absburgieu. Iuse între tote provinciile austriace, locuite de coloniile divului Traianu, nece un'a nu este astadi mai nefericita, mai maltratata și mai asuprita decăt Transilvani'a carea, pana în an. 1848, a fostu victim'a aristocratiei magiare; dreptu că cîte va radie de sperantia surideau romaniloru transilvaniani în urm'a revoluțiunei carea erupse în anulu memoratu, inse prin centralisatiunea vienesa, Transilvani'a deveni noua victima nemtiloru, cari de la 1850 pana la 1860 o inundara cu locustele; urm'a în 1863/4 diet'a d'în Sabiu cirea, — fia d'în între patru ochi, — nu face pré multa onore mandatariloru romani de atunci, că-ci ei nu se ingrija nece de întregitatea țierei lor, nece de instructiunea publica a poporulu romanu, nece de garantiile necesarie pentru sustienerea autonomiei acêstei țiere, pentru carea s'a versatu atît'a sange romanu, — inse chiaru și acêsta dieta, timida și fără neci una cnergia, — ca sê nu dîcemu mai multu, — fû dissolvita în modu arbitraru, și romani, majoritatea preponderanta a acêstei

ocupata imaginea fumatoriulu de obiectulu sêu de predictiune, în cātu s'a veditu exemple ca, în incendie mari, fumatoriulu sê si scota mai antăiu tinichio'a cu tutunu și embucatu.

Nu voiu uită nici odata, dice Forget (Dictionaru de medicina), acelu marinariu dupa bastimentulu Antigona care veni la mine pentru o dorere de gatu. Votindu dapa umflatur'a obrazulu că mesteca ce-va: Cum, i disei, te dore gatu și mai mesteci tutunu? Maiorule, respuse elu, de trei zile nu mai amu tutunu! Si în acelu a si timpu scose d'în gur'a sa unu siomoiogu de călți gudronate. Lacrimile d'în ochi sêi imuniara și pre ai mei, și împarti cu d'insulu putinulu tutunu ce mai aveamu. — Unu altu esemplu: La 1831, aproape de orasiulu Saint-Etienne, o mura de carbuni de pamentu fû inundata; nepte lucratori se refugiaru în catulu de susu alu minei, unde sêpte zile nu au avutu altu nutrimentu de cātu alpele pantofiloru pre cari le au rosu. Cându ostr'a d'în tina, în locu de supa ce li se presentă, unulu d'în lucratori declară, că de tutunu are mai multu focu, éra nu de marea.

Angin'a de peptu lovesce mai multu pre barbati de cātu pre femei; d'în 88 casuri observate de sir John Forbes, și d'în 67 observate de Dr. Sartigue, primulu a patu 80 barbati éra secundulu 60 afectati de acêsta maladi'a; éra femei 7 sêu 8.

Fumatulu provoca chiaru astmulu; autorulu citeza casulu unu oficeriu, care fû tamaduitu de acêsta suferintia, prin supresiunea fumatului. Acestele astmulu se începau mai cu sêma candu oficerulu stă multa în camera, în acea atmosfera compusa numai, dupa cum se știe, de fumu de tutunu.

Doctorulu Legrand du Saulle, citatu în avragiulu ce se ocupa, explica forte bine multimea casurilor de congestie cerebrale, cari se intempla mai cu sêma iern'a și mai desu la barbati decăt la femei. La acêsta época a fumulu, adunările barbatiloru la unu locu sunt mai numeroase; cafenelele sunt mai multu frecuentate, priu urmare, cantitatea de tutunu absorbitu este mai mare. Efectele congestiunii sunt și mai grave. Acelua-si doctore, într'unu memoriu presentatu Academiei de Sciintie d'în Parisu, dîca, că dupa 5 sêu 6 ani de frecuentare a cafeneleloru, încep a se ivi primele simptome de inveninare de tutunu.

De multe ori, voindu sê alinăm'u o dorere fisica sêu fizice prin ajutorulu tutunulu, sêu sê gonim'u nisce idee și ne apesa, obținemu alte rezultate. Ideele vinu forte claru, conceptiunea devine dificila și memori'a se slabesc. După cum dîce D. V. Meunier, savantulu redactore alu jurnaliulu „Cosmos“: cea ce ar' trebui sê determine pre

toti omeni de bine a da sprînjimulu celoru cari lupta contr'a abuzulu de tutunu, este starea mintala a acelu care fumeza. Nici unu fumatoriu capabile de a se observă pe sine, nu pôte avé vre una îndoielă despre acêst'a; va recunosc, de e sinceru, că tutunulu i-a creatu o natura noua, înclinata mai multu la visuri de cātu la lucru. Pote ore o substantia, care lucreza asup'a creierulu, sê se respindescă atâtu de multu, fără ca spiritulu publicu sê nu se resenta? . . . Nu potu sê me lipsescu de pipa sêu țigara, fără ca lips'a loru sê nu-mi faca lucrulu anevoiosu sêu imposibilu. În fine, D. V. Meunier recesi a se scapă de acêstu obicei, care de doue-dieci ani lu ținea sub jugulu sêu.

Abatele Moigno (cunoscutu celoru cari se ocupa cu sciintiele positive), aveă obiceiulu de a prisă 20—25 grame tabacu pre di. După cātu-va timpu observă asup'ra i, că memori'a nu numai în prezentu, dar' chiaru pentru lucrurile trecute i se slabesc. Cum amu inventiatu mai multe limbe prin radacinele loru în numărulu de 1200 sêu 1300 mi-eră lesne de veditu, că pre fia-care di o multitudine de aceste radicale, fugéau d'în comor'a unde le gramadisemu până se facu apelu la ele. . . . dictionariulu mi-devini d'în ce în ce mai trebuinciosu. Spaimentatu de acêsta scadere luai, la 1 Sept. 1861, la 10 ore demanță, resoluțiunea de a renunță și la tabacu și la țigara, pre care o fumămu în secretu de doue sêu trei ori pre di. . . . Aprope 6 ani au trecut, fără ca cea mai mica cantitate de acêstu prafu uritiosu (tabacu) sê fi atinsu nările mele, fără ca o singura suflare de fumu de tutunu sê fi esitu d'în buzele mele, și potu afirmă, că voiu stă fidelu, pana la mörte, resoluțiunei ce amu luat. De atunci memori'a a capetatu tota avuti'a și sensibilitatea de care e capabila.

Dacă tutunulu lucreza astu-felu asup'ra memoriei, nu este indiferente și a supra celoru-lalte facultăți; elu produce derangiarea loru sêu nebuni'a; éta ce ne spune dr. Jolly :

Nu se mai pote nimene îndoi de partea ce are tutunulu la desvoltarea alientiei (nebuliei), cunoscuta într'unu modu vagu sub numele de paralisia generala sêu progresiva etc., care de căti-va ani se immultiesce necontentitu. Éta dupa DD. Guisiani și Hagon, medicii belgiani, statistic'a urmatoria, carea ni aréta numărulu alienatiloru crescundu cu cantitatea consumata de tutunu: Dela 1818—1830 venitulu tutunulu a fostu de fr.

	28,000,000,	erau 8000 alienati
în 1858	crău fr. 30,000,000,	alienati, 10,000
— 1842 —	80,000,000,	— 15,000
— 1851 —	120,000,000,	— 22,000
— 1862 —	180,000,000,	— 44,000

Adaugundu și cei-lalti bolnavi ingrigiti pre a casa, precum diversele specie de maladié de felulu acêst'a, cari

au acê'a-si orgine, dr. Jolly agiunge la unu numeru de 100,000 alienati pentru Franci'a, în 1862. S'a observatu, că d'în acêstu numeru, barbati predomina, d'în cauza că la femei nebuni'a este strinsu legata de conformatiunea organeloru loru sêu de alte cauze de cātu acêle a ale tutunulu. Acêsta atătu este de adeveratu, că d'în tote profesiunile, acea care dă mai mare contingentu caseloru de sanetate, este profesiunea de marinariu, fiindu că marinari sunt cei cari abuzeza mai multu de tutunu.

Tutunulu se propaga prin indemn și imitatiune. Putienu rezerva ce au parinti de a fumă în faci'a copiiloru, destépta în acêsti-a aplecarea naturala a ori carui copil, de a imită pe parintele sêu; i-se pare acêstei fiintie inocente, că țigar'a i-dă aerulu unu omu maturu. Multi ieu, pentru prim'a ora, țigar'a spre a-si dá, cum dîce francesulu, une contenance, sêu o infafsiare ore care si, plecandu de aci, devinu sclavii unu obiceiulu la ale carui consecinție nici că s'au ganditu. Suntemu dar' pentru tote medice cari aru împedecă usulu tutunulu, ori cari aru fi aceste medice, că ei nu avemu în vedere decăt efectele lui asup'ra întregii societăți. Spre a combate în începutu întinderea tutunulu, apoi, mai în urma, spre a profită de acêstu obicei forte respeditu, s'a stabilitu în diverse timpuri, pe langa alte restrictiuni, și monopolulu.

La 1621 s'a stabilitu în Franci'a primulu impositu asup'ra tutunulu, elu éra de cinci centime pentru unu chilogram; în 1674 monopolulu fû datu în întreprindere și produse în 1697, 250,000 livre vechi; în 1718, 4 milioane; în 1730, 8 milioane, în 1789, 37 milioane. La începutulu revoluțiunei francesce, monopolulu fû suprimatu. De la 1801 pana la 1804, impositulu asup'ra tutunulu a datu pe anu 4,800,000 fr. La 1811, monopolulu fû restabilitu și produse tesaurulu Franciei, de la 1814 pana la 1844, unu miliardu 625 milioane beneficiu curatu sêu aprôpe 54 milioane pe anu; în 1840 cif'r'a anuale fû de 75 milioane; éra de la 1844 pana la 1864, beneficiulu a fostu de doue miliarde.

Progressiunea cu care se respindesc tutunulu, fia în Franci'a dupa cifrele de mai susu, fia la noi, este ingrozitoria. Nu s'aru poté ore formă o liga a nefumatoriloru în contr'a fumatoriloru? ce aru aduce, credemu, mai multu folosu societății, decăt alte asociatiuni create cu scopulu d'a profită de slabiciunea sa, dandu-i în abundantia acelu alimentu veninatoriu.

C. F. Robescu.

„Revist'a científica.“

*) Pre coralie marinaru nu au voia sê fumeze.

